

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนลาวเวียง บ้านป่าตาล จังหวัดลพบุรี

อ.ดร.สุธินี วงศ์พัฒนานุกุล (หัวหน้าโครงการ)

อ.ดร.ภัทรภาพร โชคไพบูลย์

อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

อ.นิเวศ เผื่อนทิม

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

อ.ปัญญาชลี เต่าทอง

อาจารย์ประจำหลักสูตรเทคโนโลยีดิจิทัล คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ

ความเป็นมาของโครงการ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่มีความนิยมเป็นอย่างมาก นักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันไม่เพียงแต่สนใจในสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม แต่ยังมองหาประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม เทศกาลและประเพณีของท้องถิ่นที่ได้ไปเยือน ที่เน้นการเข้าถึงและเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อของชุมชนท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวที่มาเยือนมักสนใจในความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งมีผลสำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความหลากหลายและโดดเด่นหลายพื้นที่ อาจด้วยประเทศไทยเป็นประเทศที่แต่ละพื้นที่ แต่ละภูมิภาคมีความเด่นชัดด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นอีกหนึ่งจุดหมายที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการเข้าร่วมชม โดยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเข้าถึงและเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อของชุมชนท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวที่มาเยือนมักสนใจในความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งมีผลสำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน (สุนทร, 2563) ชุมชนลาวเวียงบ้านป่าตาล จังหวัดลพบุรี เป็นหนึ่งในชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน โดยมีประวัติศาสตร์ยาวนานจากบรรพบุรุษที่สืบทอดภูมิปัญญา ศิลปะ และวัฒนธรรมดั้งเดิมให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งสามารถนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และชุมชนลาวเวียงบ้านป่าตาลยังมีเทศกาล ประเพณีประจำปีที่โดดเด่นและสวยงาม เช่น เทศกาลโคมลม ประเพณีประจำปี “บุญผ้าป่าข้าวเม่า” ชุมชนลาวเวียงบ้านป่าตาล มีเทศกาล ประเพณีประจำปีที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว แต่ยังขาดของที่ระลึกที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนลาวเวียงบ้านป่าตาลที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและเอกลักษณ์ของชุมชนได้

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มคุณค่าให้กับชุมชน ไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้นแต่ยังเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่และสามารถสืบทอดไปยังรุ่นต่อไปได้ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรมยังเป็นตัวแทนที่สำคัญในการถ่ายทอดประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชุมชนผ่านศิลปะ งานหัตถกรรม และภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยผลิตภัณฑ์ที่อิงจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้า งานฝีมือ และศิลปะพื้นบ้าน เป็นสินค้าที่น่าสนใจและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว เนื่องจากสินค้าดังกล่าวสะท้อนถึงวิถีชีวิตและความเชื่อของชุมชนได้อย่างแท้จริง จันทิมา (2561) และสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวชุมชนและกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตนเอง นอกจากนี้ยังช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งสามารถนำรายได้นี้มาสนับสนุนโครงการพัฒนาท้องถิ่นอื่น ๆ และเพิ่มโอกาสให้คนในชุมชนได้มีงานทำและยกระดับคุณภาพชีวิตในระยะยาว ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถช่วยเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนได้ อีกทั้งยัง

ช่วยรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมดั้งเดิมให้คงอยู่ วัฒนธรรม (2564) และนภสร (2562) กล่าวว่า การนำวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาผสมผสานในผลิตภัณฑ์ที่ระลึกสามารถสร้างความน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยวและกระตุ้นการขายได้ดีขึ้น การศึกษาโดยประยงค์ (2565) ระบุว่าผลิตภัณฑ์ที่มีความเฉพาะตัวและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมจะช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนและเป็นตัวแทนของภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมยังสามารถเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงตลาดท่องเที่ยวในวงกว้าง

โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนลาวเวียง บ้านป่าตาล จังหวัดลพบุรีเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่น ที่สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเพิ่มคุณค่าให้กับชุมชนท้องถิ่นและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นจุดขายหลักเป็นการบูรณาการองค์ความรู้จากท้องถิ่นอีกทั้งยังเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนลาวเวียง บ้านป่าตาล จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อพัฒนาคู่มือการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนลาวเวียงบ้านป่าตาล จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนลาวเวียง บ้านป่าตาล จังหวัดลพบุรี

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินโครงการ

สมาชิกศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียงบ้านป่าตาล ตำบลป่าตาล อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี 15000 และองค์การบริหารส่วนตำบลป่าตาล รวม 60 คน

ระยะเวลาดำเนินโครงการ

มกราคม - พฤษภาคม 2568

การบูรณาการกับการเรียนการสอน

บูรณาการกับรายวิชา ศป 2106214 การออกแบบแฟชั่นจากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยนักศึกษา ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้านเรื่องอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยรู้ฟ้นลายการปักผ้าในอดีตและ ร่วมออกแบบ ดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกโดยนำลายปักผ้าตกแต่งในผลิตภัณฑ์เสื้อและพวงกุญแจแก้ว และรายวิชา ศป 2106106 รายวิชาพื้นฐานทางศิลปะและการออกแบบ นักศึกษาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้านเรื่องอัตลักษณ์ท้องถิ่น และร่วมสังเกตการณ์ เสนอความคิดเห็นในการออกแบบและผลิต ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เช่นกระดาดฟ้าพื้นหลังของใส่ของที่ระลึก ลวดลายป้ายห้อยยี่ห้อ

นอกจากนี้ ยังบูรณาการกับงานวิจัยงาน เรื่อง การพัฒนาศักยภาพวิศวกรสังคมมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีเพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนาเชิงพื้นที่สามบุรีย่างยั่งยืน โดยนำผ้า “พรพระกาฬ” ที่ได้จากจากย้อมสีดอกดาวเรือง นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

วิธีดำเนินโครงการ

การดำเนินโครงการมีการกิจกรรม อภิปราย แลกเปลี่ยน การทำของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. การบรรยาย เรื่อง กรรมวิธีการเลือกเส้นด้าย เริ่มจากการเลือกเส้นด้ายและการเลือกวัตถุดิบจากธรรมชาติ แหล่งของวัตถุดิบ
2. อบรมเชิงปฏิบัติ เรื่อง การย้อมสีด้าย โดยการเลือกใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นและต้นทุนไม่มาก นำมาสกัดสีและต้มด้วยน้ำสนิม ขี้เถ้า ทำให้เกิดสีที่แตกต่าง
3. การอบรมเชิงปฏิบัติ เรื่อง การทอผ้าโดยใช้ที่ทอผ้าแบบไทยและที่ทอผ้าผืนเล็ก (กึ่งจิ๋วแบบญี่ปุ่น) ถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าโดยใช้ที่ทอผ้าแบบไทย และที่ทอผ้าผืนเล็ก (กึ่งจิ๋วแบบญี่ปุ่น) จากปราชญ์ชาวบ้านและนักวิชาการ ออกแบบลายผ้าร่วมกับนักศึกษา
4. การอบรมเชิงปฏิบัติ เรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยมีการรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน บูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาการออกแบบแฟชั่นจากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและรายวิชาพื้นฐานทางศิลปะและการออกแบบ โดยร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้านเรื่องอัตลักษณ์ท้องถิ่น และร่วมออกแบบ ดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ร่วมสร้างต้นแบบและผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

ผลผลิต (Output)

1. ผลิตภัณฑ์เนคไท แปรรูปจากผ้าพรพระกาฬ
2. ผลิตภัณฑ์ประดับผม แปรรูปจากผ้าย้อมแปร่งและเศษผ้าอื่นๆ
3. ผลิตภัณฑ์พวงกุญแจ แปรรูปจากผ้าพรพระกาฬเป็นพวงกุญแจว้าวและโคม ปักลายผ้าลายโบราณเพิ่มความสวยงาม
4. ผลิตภัณฑ์เสื้อ นำเศษผ้าพรพระกาฬมาตกแต่งกระเป๋าสีในเสื้อยืดคอกลม
5. ผลิตภัณฑ์สายคล้องคอ แปรรูปจากผ้าพรพระกาฬ ใช้เป็นที่ห้อยโทรศัพท์ บัตรหรืออื่นๆตามความเหมาะสม
6. สื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อสื่อสารเรื่องราวชุมชนบ้านป่าตาลและของผลิตภัณฑ์
7. สื่อคู่มือการทำผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ชุมชนลาวเวียงบ้านป่าตาล เพื่อมอบให้ชุมชนในการถ่ายทอดและต่อยอดการผลิต

ผลลัพธ์ (Outcome)

1. ด้านเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว
2. ด้านวิชาการ ได้องค์ความรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนลาวเวียง บ้านป่าตาล จังหวัดลพบุรี

ผลกระทบ (Impact)

1. ด้านเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สะท้อนเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านป่าตาลที่เกิดจากการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่น และการนำดอกดาวเรืองจากการสักการะเจ้าพ่อพระกาฬมีผานรวมกัน ทำให้เกิดรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความน่าสนใจและมีเรื่องราว
2. ด้านวิชาการ ได้มีการรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ดังนี้
 - องค์ความรู้การปักลายผ้า ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการกลับมาใช้ใหม่ โดยเป็นงานหัตถกรรมของคนในท้องถิ่น
 - องค์ความรู้การย้อมผ้า การย้อมผ้าจากสีที่เกิดจากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น และขั้นตอนการย้อมสีที่ถูกต้อง ที่จะทำให้สีสวยและติดทน
 - องค์ความรู้การทอผ้า การทอผ้าจากกี่แบบไทย ที่เหมาะกับการทอผ้าผืนใหญ่เพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆและก๊ทอผ้าผืนเล็ก (ก๊จ๊วแบบญี่ปุ่น) ที่เหมาะกับการทอผ้าพันคอ สไบหรือนำไปแปรรูปผลิตภัณฑ์ชิ้นเล็กอื่นๆ

การนำไปใช้ประโยชน์

ชุมชนนำต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ต่อยอดผลิตภัณฑ์สินค้าและนำไปแสดง ณ งานมหกรรมงานวิจัยแห่งชาติ 2568 และทำลองจำหน่ายสินค้าพร้อมข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกต่อไป

ชุมชนนำข้อเสนอแนะจากการนำผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่นำไปแสดง ณ งานมหกรรมงานวิจัยแห่งชาติ 2568 มาต่อยอดโดยการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ โดยมีคณะอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการและนักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการผลิต และได้ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่มีตลาดขายมากขึ้น

ตัวแทนศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียงบ้านป่าตาลนำเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลป่าตาลเพื่อนำเสนอโครงการในการจัดทำศูนย์แสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านป่าตาล ชุมชนโดยศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียงบ้านป่าตาลนำองค์ความรู้การย้อมสีและทอผ้า ถ่ายทอดเป็นวิทยาทานแก่ผู้ที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน ณ ศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียงบ้านป่าตาล

การเพิ่มขึ้นของรายได้

รายได้ที่เกิดจากการผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกและการนำผ้าจากการย้อมสี ปักลายผ้าแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น เสื้อผ้า (เป็นทางการ) ของบุรุษ เสื้อผ้า (เป็นทางการ) ของสตรี

ก่อนดำเนินโครงการ สมาชิกมีรายได้ 1,000 บาท ต่อคน ต่อเดือน

หลังดำเนินโครงการ กลุ่ม/สมาชิกมีรายได้ ประมาณ 3,000บาท ต่อคน ต่อเดือน เพิ่มขึ้นร้อยละ 30

รายได้ที่เกิดจากการผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เช่น พวงกุญแจ สายคล้องคอ เนคไทและการนำผ้าจากการย้อมสี ปักลายผ้าแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น เสื้อผ้า (เป็นทางการ) ของบุรุษ เสื้อผ้า (เป็นทางการ) ของสตรี รายได้ในแต่ละเดือนไม่แน่นอนเนื่องจากว่าเป็นการผลิตตามความต้องการของผู้ที่มีความประสงค์เป็นครั้งๆ

การเพิ่มขึ้นของความสุขมวลรวม

หลังดำเนินโครงการ กลุ่ม/สมาชิกมีความสุขมวลรวมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 90 โดยศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมลาวเวียงบ้านป่าตาล ได้อธิบายการมีความสุขมวลรวม คือ ได้ทำให้สมาชิกกลุ่มได้พบเจอกันในระหว่างการทำกิจกรรมทอผ้า ผลิตผลิตภัณฑ์มากขึ้น เมื่อมีผู้มีความประสงค์จะซื้อผลิตภัณฑ์ก็จะใช้เวลาจากการไปพบแพทย์หรือทำกิจกรรมอื่นๆ ผลิตผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังมีโอกาสได้ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้ที่สนใจทำให้รู้สึกถึงการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น และรู้สึกภูมิใจที่มีคนสนใจและชื่นชมในผลิตภัณฑ์